

Пророкот Амос

АМОС - ПРОРОКОТ ПАСТИР И НЕГОВАТА КНИГА

проф. д-р Ѓоко Ѓорѓевски

Пророкот Амос е веројатно првиот од пророците – писатели, чии книги се дел од старозаветниот канон на Светото Писмо. Неговата книга спаѓа во збирката на „дванаесетте пророци“, уште познати и како „мали пророци“¹. Делувањето на пророкот е на северниот дел од Ветената земја, каде го најавува уништувањето и разорувањето на Северното израилско царство и одведување на народот во ропство. Тој, впрочем, и не сака да се нарекува пророк и одбива припадност кон некоја пророчка група (Амос 7,14), но го прифаќа и го следи Божјиот повик (Амос 7,10-17). Од страна на библистите е нарекуван и *пророк на правдата*² или *општествен реформатор*³, имајќи предвид дека дел од содржината на книгата е посветена на социјалната неправда⁴. Главниот повик на пророкот е насочен кон три тогашни реалности: раскошното живеење и богатството на моќните (4,1-3; 6,4-6), корупцијата на судовите и искористувањето на сиромашните (5,10-12; 8,4-6) и лажниот култ и формалната религиозност (4,4-5; 5,21-27)⁵. Неговите пораки имаат голема важност и денес, живеејќи во свет во кој некои сметаат дека може да се постигне напредок на сметка

¹ Пророчкиот корпус од Стариот Завет главно се дели на четири „големи“ пророци (Исаија, Еремија, Езекиил и Даниил) и дванаесет „мали“ пророци (Осиј, Јоил, Амос, Авдиј, Јона, Михеј, Наум, Авакум, Софониј, Агеј, Захарија, Малахија). Карактеристиката на „големи“ и „мали“ не се должи на значењето на списот, туку на неговиот обем и големина.

² A. Rebic, *Amos prorok pravde*, Zagreb 1993.

³ S. Virgulin, „Amos, il riformatore sociale“ во *I grandi chiamati*, Roma 1980, 51-59.

⁴ Mato Zovkić, *Poziv biblijskih proroka*, Zagreb 2012, 71.

⁵ Gianpaolo Pagano, *I profeta tra storia e teologia*, Bologna 2016, 51.

на сиромашните членови од нашата заедница⁶.

Во збирката на „дванаесетте пророци“, книгата на пророкот Амос се наоѓа на третото место според еврејскиот канон (ВН), но на второ место во грчкиот превод на Седумдесетмината (LXX). Таа не е устроена хронолошки, а тоа важи и за автобиографските податоци присутни во текстот⁷. Во ваквиот редослед библистите бележат тенденција на едиторите во насока на поставување на врска на крајот од книгата на пророкот Јоил (4,16) со почетокот од книгата на пророкот Амос (1,2)⁸.

Првиот стих од книгата (Амос 1,1), како што тоа обично е случај и кај другите книги, ги содржи главните информации за пророкот. Токму затоа, толкувајќи го стихот ќе бидат обработени податоците за името, занимањето, времето и местото на делувањето на пророкот Амос.

а.	„Зборови на Амос
б.	еден меѓу одгледувачите на овци
в.	од Текоа
г.	кој имаше виденија за Израил (или: [Зборови...] кои тој ги виде за Израил)
д.	во деновите на Озија, царот на Јуда и на Еровоам, син на Јоас, цар на Израил,
ѓ.	две години пред земјотресот“.

а. Пророчка комуникација

Да се даде квалификација за една пророчка книга дека е збор човечки – тоа е сосема невообичаено за пророчките списи (иако најблиската паралела може да се најде во Ер 1,1, како и во некои мудросни збирки, на пр. Изреки 22,17; 30,1; 31,3; Проп 1,1). Во пророчките книги, пак, најчесто на почетокот од списот се наоѓа појаснувањето дека се работи за објавување на „Зборот Господов“ испратен преку пророкот (сп. Ос 1,1; Јоил 1,1; Мих 1,1; Соф 1,1; исто така и Ер 1,2). Забележлива е употребата на еднина – „збор“ Господов, што значи дека многуте зборови на пророкот се однесуваат на само една и единствена глобална комуникација од страна на Господа⁹.

Освен во оваа книга (1,1; 7,8.10; 8,2), името на пророкот Амос¹⁰ не се спомнува на ниту едно друго место во еврејската Библија. Како посебна книга, пак, Амос се спомнува во Тов 2,6, каде се цитира текст од Ам 8,10¹¹.

6 R. De Menzes, “Amos” во *The International Bible Commentary. A Catholic and Ecumenical Commentary for the Twenty-First Century*, ed. William R. Farmer, Minnesota 1998, 1132-1136.

7 Биографскиот дел (Ам 7,10-17) содржи материјал кој најверојатно потекнува од пророкот, но заедно со автобиографскиот дел тој е преработен од страна на подоцнежен редактор, сп. Илија Томић, *Старозаветни пророци*, Београд 2013, 171.

8 Gianpaolo Pagano, *I profeta tra storia e teologia*, 50-51

9 Mato Zovkić, *Poziv biblijskih proroka*, 72.

10 Некои претпоставуваат дека името Амос е кратенка од името Амасија (сп. 2Лет 17,16).

11 Илија Томић, *Старозаветни пророци*, 168.

б. Амосовото занимање

Пророкот, уште при самиот вовед, за себе вели дека бил пастир (1,1), но и подоцна повторно се навраќа на својата примарна служба, велејќи: не сум пророк и не сум пророчки син; бев пастир и собирав диви смокви (7,14). Некои библисти во овие стихови гледаат укажување на скромното потекло на пророкот, па затоа, велат, тој не ги спомнува своите предци како што тоа е случајот кај други пророци.

Постои дискусија на темата за занимањето на пророкот, а тоа е очигледно и врз основа на постоењето на различни преводи¹². Всушност, овде употребениот збор *nōqēd* не е вообичаен збор за „овчар“, „пастир“, во смисла на вработен кој ги чува овците на сопственикот (на еврејски тој се нарекува *rō’eh*). Освен во Амос 1,1, терминот *nōqēd* се наоѓа во Библијата само уште во 4Цар 3,4, каде се опишува Меша, цар на Моав, кој плаќал данок на израилскиот цар во износ од „сто илјади јагниња и сто илјади нестрижени овни“. Тоа значи дека не се работи за обичен овчар, туку за голем поседник на стока. Според тоа, се претпоставува дека и Амос не бил сиромашен овчар, но сопственик на овци (иако веројатно не на нивото како што бил царот на Моав). Потоа, во еден дијалог свештеникот од Ветил му вели на пророкот: „оди и насели се во земјата Јудина (земјата на пророкот), таму јади леб и пророкувај“ (7,12), што имплицитно укажува на неговата економска независност¹³. Ваквото толкување го оневозможува честото претставување на Амос како сиромашен пророк, кој врз сопствената кожа ги искусил измачувањето и искористувањето на богатите, па затоа бил подготвен за од Бога доверената порака за критика на општеството¹⁴.

в. Местото на потекло на пророкот

Според поголемиот дел од библистите, Текоа, местото на потекло на пророкот Амос, треба да се локализира во земјата на Јуда, нешто по на југ од Витлеем, а на околу 16 км од Ерусалим¹⁵. Селото се спомнува и во 2Цар 14 (каде се говори за мудрата жена од Текоа) и во Ер 6,1. Тоа значи дека Амос потекнува од Јужното јудејско царство, но е испратен од Бога да ја извршува својата пророчка дејност во Северното израилско царство. Некои библисти, пак, сметаат дека Текоа се наоѓала во Галилеја, што значи во Северното израилско царство, а такво мислење има и Кирил Александриски. проблемот е што не се среќава библиско сведоштво за постоење на таков

12 CEI и NVB „pecoraio“ („овчар“); NRSV и NAB „shepherd“ („пастир“); Jewish Study Bible „sheepbreeder“ („чувар на овци“); BJ (31998) и TOB „éleveur“ („одгледувач“); EÜ „Schafzüchter“; Biblia del Peregrino „uno de los mayores“

13 Alberto Soggin, *Introduzione all’Antico Testamento*, Brescia 1987, 311.

14 Mato Zovkić, *Poziv biblijskih proroka*, 72-73.

15 Според блажени Ероним, ова место се наоѓало на 12.000 чекори (околу 9 км) јужно од Ерусалим, додека според други, тоа било 4 часа јужно од Ерусалим.

локалитет на северниот дел од земјата. Значи, пророкот Амос потекнува од Јудеја, а до повикувањето во пророчка служба тој чувал стада во близината на Мртвото Море¹⁶. За испраќањето да пророкува во Израилското царство говори самиот пророк (1,1;7,15). Не е познато дали тој пророкувал во Јудеја, меѓутоа, од неговата книга, која што е полна со закани и претскажувања за бедата и неволјите, се гледа дека неговата проповед не му била пријатна на царот, ниту на луѓето од Израилското царство, коешто било причина да биде прогонет од тие краишта¹⁷.

г. Двосмислен предлог

Имајќи предвид дека релативната замена во еврејскиот јазик никогаш не ја менува својата форма, за овој текст постојат два можни превода: (1) „кој имаше виденија за Израил“, и (2) „што тој виде за Израил“.

Првата верзија (1) ја интерпретира релативната замена како предмет на глаголот: значи Амос е опишан како „гледач (визионер)“, речиси како тоа да е дефиниција за неговата активност. Во прилог на овој предлог е постоењето на цел блок на описи на виденијата во гл. 7-9, како и титулата „јасновидец“, која му е дадена на Амос од свештеникот Амасија во 7,12.

Втората верзија (2), пак, смета дека релативната замена се однесува на „зборовите“ на почетокот од стихот: значи, „зборовите на Амос... коишто тој ги виде за Израил“. На прв поглед се чини чудно да се рече „зборовите... што ги виде...“, но истото го среќаваме и кај Исаија 2,1 и Михеј 1,1. Во овој случај, глаголот „видува“ нема специфична конотација за искуството на видение, но сака да посочи општо на божественото потекло на зборовите како резултат на Божјото откровение.

И покрај синтактичката двосмисленост, јасно е дека и во двата случаја се истакнува божествениот авторитет на Амосовите зборови, кои не ги изразуваат неговите лични идеи, туку се негови формулации на пораката која му е дадена од Господа. Врз тоа се базира авторитетот на пророкот и неговата сила пред тогашните моќници (сп. 7,10-17).

Адресантите на пораката се означени во фразата „за Израил“, а и тука може да се воочи некаква двосмисленост. Како што е познато, „Израил“ може да има географско значење (Самарија и Галилеја), политичко значење (државниот ентитет на Северното царство) и традиционално и религиозно значење (Израил како избран Божји народ, составен од луѓето и од Северното израилско, но и од Јужното јудејско царство). Во книгата на пророкот Амос се среќаваат сите три значења. Постојат неколку посочувања на локалитети на север (светилиштето во Ветил, главниот град Самарија, итн.), така што резултира јасно дека Амос својата дејност ја вршел во северните подрачја. Често се однесува и на државниот ентитет на Северното царство преку синтагмата „домот Израилев“ (5,1.3.4; и уште пет други текста). И на крајот се среќава и традиционалното значење „Израил“

¹⁶ Alberto Soggin, *Introduzione all'Antico Testamento*, 312.

¹⁷ Илија Томић, *Старозаветни пророци*, 170.

во смисла на целиот Божји народ, како што е случајот во 3,1 и 9,7. Тоа значи дека и подоцнежните читатели од Јуда, и пред и по ропството, можеле индиректно да чувствуваат дека и тие се дел од сето тоа кога се говори „за Израил“ во Амос 1,1.

д. Хронологија на пророчката дејност на Амос

Долго владеат и двата цара кои овде се спомнуваат од страна на пророкот Амос. Според една веројатна хронологија, Озија (Узија, наречен и Азарија) владеел со Јуда од 785 до 733 година, додека Еровоам II во Израил владеел од 788 до 748 година. Анализирајќи ги општествените и политички состојби за кои се чини дека се говори во книгата, многумина ја сместуваат Амосовата дејност околу 760 година, односно во периодот на мир и релативен просперитет пред експанзијата на Асирците во тие краишта. Ако оваа претпоставка е точна, тогаш дејноста на Амос започнува десетина години пред пророчката дејност на Осииј¹⁸.

Ако се земе предвид дека се работи за време кога веќе е завршено војувањето на Еровоам против Дамаск, може да се дојде до заклучок дека пророкот Амос пророчката служба ја извршувал во втората половина од владеењето на царот Јеровоам II. Тоа значи и дека пророкот бил современик на најстарите пророци - писатели Осииј и Исаија. Потоа, пророчката книга на Амос стои во извесна зависност од пророчката книга на Јоил, бидејќи (како што и претходно беше спомнато) пророкот Амос својата книга ја започнува со зборови на пророкот Јоил (спореди Амос 1,1 со Јоил 3,16). Амос почнал со пророчката служба пред пророкот Исаија, а според некои размислувања, и пророкот Јона е постар од Амос, бидејќи тој го претскажал проширувањето на границата на Израилското царство, што се исполнило во времето на Еровоам II, додека Амос стапува на служба по тие настани.

е. Земјотрес и хронологија

Ако можеме да знаеме точно за кој земјотрес се работи, показателот „две години пред земјотресот“ би овозможил прецизно датирање на дејноста на пророкот. Пост-егзилниот текст од Захарија 14,5 спомнува голем земјотрес во минатото во времето на Озија во Јуда, земјотрес кој причинил големи штети и во Ерусалим. Прашањето е: дали се работи за независна информација, или, пак, истата е преземена од Амос 1,1? Тешко е да се даде одговор. Некои археолози го идентификуваат земјотресот во Амос 1,1 со оној што го уништил Хазор во Галилеја на север во првиот дел од осмиот век. Но и ова тврдење е многу несигурно. Други, пак, претпоставуваат дека земјотресот се случил пред обидот на цар Осииј да влезе во светилиштето како свештеник.

Дури и спомнувањето на земјотресот да ни овозможи попрецизно

¹⁸ Доментијан, *Пророчке књиге Старога Завета*, Београд 1902, 184-185.

датирање, интересна е дедукцијата која може да се извлече од формулацијата „две години пред земјотресот“. Ако оваа индикација се однесува на целата пророчка дејност на Амос (што би можело да е така имајќи ја предвид врската со „зборовите на Амос“), тоа би значело дека целата дејност е извршена во текот на една година и дека дејноста би траела многу кратко, сè до острото нејзино прекинување причинето од граѓански и религиозни интервенции (коешто може да се види од 7,10-17)¹⁹.

Крајот на животот на пророкот Амос

Од пророковата книга е познато и тоа дека пророк Амос во Ветил водел разговор со свештеникот Амасија, изговорувајќи ги пророштвата за побуната против домот на царот Еровоам II (7,9), по коешто пророкот бил избркан од Ветил. Преданието ги дополнува празнините од животот на пророк Амос, па вели дека синот на првосвештеникот Амасиј го убил пророкот, удирајќи го со стапот среде челото, при протерувањето на пророкот од Ветил по царска наредба поради изреченото пророштво. А свети Епифаниј, пак, запишал дека пророкот Амос потоа полумртов се вратил во своето место Текоа, каде починал и каде бил погребан. Доротеј Тирски дополнува и вели дека откако се вратил во Текоа, пророкот живеел само 2 дена. Според сведоштвата на старите преданија, коешто се сложува со цитираното место од книгата на пророк Амос, времето на смртта на овој пророк се поклопува со последната година од владеењето на Еровоам II. Светиот пророк Амос Црквата го празнува на 15 јуни.

Состојбата на Израилското царство

Еровоам II дошол на престолот на Израилското царство по владеењето на неговиот татко Јоас, кој ги победил сите свои непријатели и успеал да ја прошири границата на царството. Воениот успех го следел и неговиот син Еровоам, кој завладеал со Сирија, од Дамаск, па сè до Мртвото Море, и на тој начин тој ги вратил старите граници на Израилското царство, како што тоа било претскажано од пророкот Јона (4Цар 14,23-29)²⁰. Ваквите воени успеси кои ги објавил Бог преку пророкот, биле знаци кои луѓето не ги разбрале како што требало да ги разберат. Имено, сите тие околности биле повод тие да паднат во гордост. Богатиот плен здобиен во војната бил употребен за раскош. Домовите биле богато украсувани, се правеле богати гозби со весели песни и свирки. А да се одржи таквиот начин на живот биле потребни многу средства. Па така, се појавила користољубивоста, коешто довело до искористување и одземање на имотот од сиромашните и немоќните²¹. Пророк Амос ќе дојде во богатата и величествена престолнина

19 Mato Zovkić, *Poziv biblijskih proroka*, 72.

20 José Maria Abrego de Lacy, *I libri profetici*, Brescia 1996, 46.

21 Mato Zovkić, *Poziv biblijskih proroka*, 73.

Самарија, а по извесно време ќе се пресели во Ветил, каде што се наоѓало светилиштето. Но, и таму состојбата не била многу подобра. Во царството пророкувале многу лажни пророци, кои успеале да се додворат на царот и да се здобијат со позиција да бидат влијателни кај народот. Наместо да го одвраќаат, тие го зацврстувале народот во неговите пороци. Така сè почесто се среќавале невоздржаноста, угнетувањето на сиромашните, неправилното судење, идолопоклон-ството и многубожечките обичаи. Неморалноста била присутна дури и во храмот. Во такво време се појавува пророкот Амос како проповедник, кого Бог го избира од стадото овци и го праќа да ги изведе Израилците од заблудите во кои се наоѓале. Дури и самиот земјотрес бил еден вид Божја опомена и најава за казната која следува²².

Особини на јазикот и составот на книгата

Авторот на книгата на пророкот Амос ги претставува мислите со голема јасност. Начинот на говор што го користи пророкот изобилува со раскажувања на случки, споредби и изреки позајмени од неговиот претходен пастирски живот²³. Гласот и заповедта Божја тој ги споредува со рикот на лавот (Ам 1,2;3,8). Несреќите ги опишува како суша или како исушени пасишта (Ам 1,2; 4,7-8). Величината и силата на народот ја споредува со високите кедрни (Ам 2,9). Нежните и каприциозни жени ги нарекува „крави од Васан“ (Ам 4,1). Неизбежноста на несреќата ја претставува како сигурна средба со лавот или со мечката (Ам 5,19). Како едноставен човек, Амос употребува едноставен начин на израз, онака како што говорел обичниот народ, употребувајќи притоа мудри изреки и зборови. Оттаму произлегува дека говорот на пророкот Амос е едноставен, но оригинален, убедлив и силен, а повремено и поетичен²⁴.

Во врска со времето на настанување на книгата, тешко е да се заклучи кога таа го добила својот завршен облик. Мошне е веројатно дека дејноста и пораките на пророкот Амос му се познати на пророкот Осиј, а со сигурност може да се претпостави дека пророкот Исаија ги познавал Амосовите говори (9,7 - 10,4 и 5,25-30)²⁵.

Поделба и структура на книгата

Книгата на пророк Амос содржи грижливо подготвена структура и затоа претставува јасна систематична целина²⁶. Во неа се разликуваат три главни дела, иако библистите не се целосно согласни во ставот околу точната

22 Доментијан, *Пророчке књиге Старога Завета*, 185-187.

23 Alberto Soggin, *Introduzione all'Antico Testamento*, 313.

24 Доментијан, *Пророчке књиге Старога Завета*, 187-188.

25 Илија Томић, *Старозаветни пророци*, 168-168.

26 Gianfranco Ravasi, *I Profeti*, Milano 2016, 37

делимитација на книгата²⁷. Во првиот дел, којшто служи како вовед во главната содржина, се сместени кратките пророштва за судбината на Дамаск, Сирија, Филистејците, Идумејците, Моавците, Амонците и Ерусалим, кои биле најблиските соседи на Израилското царство. Во вториот дел се наоѓаат пророштвата за судбината на Израилското царство, кои се изложени во прости беседи, додека третиот дел го сочинуваат симболичките виденија за судбината на еврејскиот народ. Најчесто се предложува следнава поделба на книгата: воведни стихови Ам 1,1 и 1,2, по коишто следат три главни блока од текстот: Ам 1,3–2,16; 3,1–6,14; 7,1–9,6(10) и на крајот завршни стихови 9,7(11)-15.

Воведни стихови (1,1-2). Првиот стих, како што често се случува во пророчките книги, дава лични информации за пророкот, за времето и местото на неговата дејност. Пророштвото од вториот стих, синтетички поврзан со првиот, но не и со текстот што следи, се чини дека ја има функцијата да понуди клуч на толкување на целата книга, нешто како програматорски вовед. Господ е претставен во својство на судија (како и во останатиот дел од книгата), инсистирајќи притоа на Неговото присуство во Ерусалим (мотив кој не се среќава често во книгата, но сп. 9,11). Забележлива е сличноста со Јоил 4,16 на ниво на внатрешно поврзувања на книгата на Дванаесетте пророци.

Прва збирка (1,3–2,16): пророштва за осум народи. Станува збор за збирка која е цврсто структурирана на јазично и тематско ниво. Тонот на текстуалниот блок е строг и тежок. Започнува со обраќањата за шест туѓински народи (1,3–2,3) и потоа следат пророштвата против Јуда (2,4-5) и против Израил (2,6-16). Последното пророштво е она најдолгото и се чини дека има функција на кулминација на целата серија. Во секој случај, тематиката на социјална критика е силно истакната, а потоа ќе биде и подетално развиена во останатиот дел од книгата на Амос. Се забележува грижата за јазичната форма: сите осум пророштва започнуваат на ист начин, а постојат и други знаци на композициска поврзаност. Таквата конструкција е ретка во пророчките книги.

Втора збирка (3,1–6,14): различни пророштва, општествена критика. Конструкцијата на текстот како целина овде е помалку очигледна, за разлика од гл. 1-2. Делимитацијата се оправдува врз основа на фактот дека гл 7, со опишаните виденија, без сомнение, претставува нов почеток. Во гл. 3-6 нема визији, но различни пророштва, од кои најголемиот дел се кратки и ограничени со воведни формули и заклучок. Исто како и во гл. 1-2, се работи за пораки кои содржат критика (најчесто од општествена тематика) и објавувања за несреќите како казна за гревовите, а има и по некој редок повик (сп. 5,4-6; 5,14-15)²⁸.

Внатрешното структурирање на збирката е предмет на дискусија меѓу библистите. Според едни, таа се дели на два дела: 3,1–5,17 и 5,18–6,14; основниот аргумент на овој предлог е присуството на „пророштвата на лелекот“ во 5,18 („оф, оф“) и 6,1 („тешко вам“). Според мислењето на

други егзегети, пак, двете секции би биле гл. 3-4 и 5-6: основниот аргумент овде се состои во воведните формули: „Чујте го овој (овие) збор (зборови) ...“ во 3,1; 4,1; 5,1. Но, формулата од 4,1 е различна од другите две, имајќи предвид дека се упатени на посебна група (препознатлива под метафората „јуниците на Васан“) додека 3,1 и 5,1 воведуваат пророштва упатени до сите Израилци. Според тоа, 3,1 и 4,1 би го означиле почетокот на основните секции, односно на гл. 3-4 и гл. 5-6. Додека гл. 3-4 започнуваат со гласот на Господа (3,1) и се упатени на „синовите Израилеви“ (што значи до целиот народ), гл. 5-6 започнуваат со гласот на Амос (5,1) и се упатени кон Израилевиот дом (што значи Северното царство како држава). Господ го објавува својот суд над Израил во гл. 3-4 и Амос одговара со погребен плач (5,1). Северното израилско царство врви кон пропаст, затоа што Израилците не знаеја да живеат сообразно на сопствениот позив (сп. 3,2).

На ниво на мали целини, може да се забележат дополнителни знаци на композиција. На пр. во целината 3,3-8 се распознава серија од седум прашања во ст. 3-6 и потоа два стиха за односот меѓу Господа и пророците (vv. 7-8) со две завршни прашања во паралелност на ст. 8б. Значајно е петкратното повторување на синтагмата „и не се вративте при Мене, вели Господ“. Се предложува и концентрична конструкција во поврзувањето на повеќе мали целини во композицијата 5,1-17:

5,1-3	A	Погребен плач (qīnāh)
5,4-6	B	Повик да се тргне во потрага по Бога (глаголи „бара“ „живее“)
5,7	B	Вина (општествени гревови)
5,8(-9)	Г	Химна за Господ на вселената
5,(9)10-13	B'	Вина (општествени гревови)
5,14-15	B'	Повик да се тргне во потрага по Бога (глаголи „бара“ „живее“)
5,16-17	A'	Погребен плач

Трета збирка (7,1–9,6 [10]): виденијата на Амос. Додека почетокот на оваа секција е очигледен, истото не може да се каже за крајот, каде егзегетите се поделени во своите ставови: за едни крајниот стих е 9,6, додека за други тоа е 9,10. Ако се прифати како завршен стих 9,6 (дел од химна, ст. 5-6, каде се истакнува Господ како судија над Израил и Господар над светот), тогаш секцијата 7,1–9,6 е целосно во еден тоналитет на суд и осуда. Ако, пак, овде се прибројат и стиховите 9,7-10 (каде се говори за селективен суд – осуда на грешниците, но не и целосно погубување), тогаш е помалку мрачен крајот на секцијата.

Во секој случај, целата секција е карактеристична по петте визији, претставени преку гласот на пророкот во прво лице еднина. Првите раскази (7,1-3 и 7,4-6) се презентирани на многу сличен начин. Исто така, јазично се слични и четвртата и петтата визија (7,7-9 и 8,1-3). Изненадува присуството на наративен дел во трето лице еднина, вметнат меѓу овие два расказа (7,10-17). По описот на четвртото видение со својата драстична порака („дојден е крајот на мојот народ Израил“: 8,2), има неколку пророштва во 8,4-14, кои се секогаш со негативен тоналитет. Потоа следи петтиот опис на видението (9,1-4) со својата страшна порака („ќе ги свртам Своите очи кон

27 Cn. Donatella Scaiola, *I Dodici Profeti: perché "minori"? Egesi e teologia*, Bologna 2011, 63.

28 Gianpaolo Pagano, *I profeto tra storia e teologia*, 52.

нив за нивно зло, а не за добро“: 9,4) и химна во 9,5-6.

Завршни стихови (9,7[11]-15). Книгата завршува со позитивна нота за идното возобновување на „Давидовата скинија“ (9,11) и на народот Израил (9,14). Овој текст е во значителен контраст со остатокот од книгата на Амос. Тука имаме и уште еден друг пример на позитивно-негативната шема, а тоа е есхатолошката шема. Во книгата на Дванаесетте пророци може да се споредат завршните текстови како Ос 14,2-9 и Јоил 4,18-21(да се истакне и сличноста меѓу Јоил 4,18 и Амос 9,13, како и поврзаноста преку Едом [= Идумеја] во Јоил 4,19 и Амос 9,12).

Преглед на поважни делови од содржината на книгата на пророк Амос

Амос 9: Пророштва за Црквата Христова

Сите пророштва на пророкот се однесувале на тешката судбина на Израилците, што било потврдено од историјата на избраниот народ. Евреите ја изгубиле слободата и биле расеани по туѓински земји.

Амос 9,8: *Ете, очите на Господа Бога се врз грешното царство, и Јас ќе го истребам од лицето на земјата, но домот на Јакова нема целосно да го истребам, вели Господ.* Покрај сите тешки казни и искушенија коишто Бог ќе ги допушти, Израилците сепак нема целосно да пропаднат. Асирското ропство било тешко, за негово време многу луѓе изумреле, многумина биле изгонети од родната земја, а на нивно место биле доселени други народи, но, сепак, народот Божји успеал да опстане.

Амос 9,9: *Зашто, еве, Јас ќе заповедам и ќе го распрсам домот Израилев по сите народи, како што се растураат зрната во решето, и ниедно не паѓа на земја.* Од непосредниот контекст може да се заклучи дека потресувањето на земјата и помрачувањето на сонцето во текот на денот се однесуваат на новозаветното време. Според толкувањето на свети Јован Златоуст, евангелската историја за страдањето Христово на крстот говори дека земјата се потресла и настанало помрачувањето на Сонцето во моментот на Исусовата смрт и дека природните појави послужиле како знаци за Христовото Божество. Дури и присутните многубошци на Голгота поради тоа го исповедале Исуса како Бог, како што тоа е случајот со капетанот на стражата (Матеј 27,51-54)²⁹.

Амос 9,11-15: *Во оној ден ќе ја подигнам паднатата скинија Давидова, ќе ги пополнам пукнатините нејзини, срушеното ќе го подигнам и ќе ја средам, како во поранешните дни, за да ги завладее остатокот од Едома и сите народи, меѓу кои ќе се спомнува името Мое, вели Господ, Кој го врши сето тоа. Ете, ќе настапат дни, вели Господ, кога орачот ќе го затече жетварот и оној што гази грозје – сејачот; и горите ќе пуштаат гроздов сок, и од сите ридови ќе потече. Ќе ги повратам заробените на Мојот народ Израилот; и пак ќе ги изградам запустените градови и ќе се населат во нив; ќе насадат лозја и ќе пијат вино од нив, и ќе направат*

²⁹ Доментијан, *Пророчке књиге Старога Завета*, 193.

градини и ќе јадат плодови од нив. И ќе ги населам во земјата нивна и тие нема повеќе да бидат истргани од својата земја, која им ја дадов Јас, вели Господ, твојот Бог.

Овие стихови ја сочинуваат завршната реч на пророкот Амос. Тука се говори за возобновувањето на претходно уништената Давидова скинија³⁰. Избраниот народ радосно ќе се врати на своите лозја, во своите градови, во својата земја од која никогаш повеќе нема да биде истргнат³¹. Но, тогаш сите народи ќе се соединат во еден народ и ќе живеат во изобилство. Според црковните писатели, сето ова ќе се случи во Христовата Црква, каде сите народи ќе се соединат во Христа. Вакво толкување на ова пророштво на пророкот Амос е дадено на Ерусалимскиот апостолски собор во 51 година од страна на светиот апостол Јаков, брат Господов, коешто било основа на одлуката во Христовата црква да се примаат и многубошци, без да им се наложува Мојсеевиот закон (Дела 15,10-18). Ваквиот став ја следи и Христовата порака да се проповеда Евангелието на сите народи (Матеј 28,19). Ова пророштво целосно се исполнило со влегувањето и на многубошците во Црквата заедно со Евреите (сп. Рим 11,25-26)³². Обновувањето на скинијата во времето на Месијата значи и дека со Неговото доаѓање се прекинува важноста на Стариот Завет, на обредните закони како привремени. И Спасителот, кога размислува за старозаветните закони, вели: немој да мислите дека сум дошол да го поништам Законот, туку да го исполнам (Матеј 5,17)³³. Евреите ќе бидат вратени од ропство. Тоа се исполнило со Кировиот указ, со што се покажало дека ропството било само привремено. По враќањето од ропство, животот на Евреите се опишува како мирен и спокоен, па според тоа се има претстава за сенародна благосостојба. Многумина и во овие стихови гледаат најава за целосната благосостојба причинета од посебната Божја благодат која се излива во новозаветната Црква.

Книгата на пророк Амос не се употребува во богослужението на Православната црква.

³⁰ José Maria Abrego de Lacy, *I libri profetici*, 61-62.

³¹ Gianfranco Ravasi, *I Profeti*, 49.

³² Доментијан, *Пророчке књиге Старога Завета*, 194.

³³ Илија Томић, *Старозаветни пророци*, 171.